

ТЕМА 9

Морфологічні засоби професійного мовлення. Іменник

Мета: поглибити знання про граматичні категорії (роду, числа) іменника та особливості їх функціонування у професійному мовленні; вивчити норми функціонування аббревіатур та графічних скорочень у документах.

1. Іменник як частина мови.
2. Рід відмінюваних іменників. Спільний рід.
3. Визначення роду невідмінюваних іменників. Рід невідмінюваних власних назв.
4. Фемінітиви. Способи творення. Сфера використання.
5. Особливості використання категорії роду іменників у документах.
6. Категорія числа іменників у ділових паперах.
7. Аббревіатури і графічні скорочення в документах.
8. Довідка.

Ключові слова та терміни: аббревіатура, графічне скорочення, іменник, категорія числа, роду, маскулізми, невідмінювані іменники, складноскорочене слово, спільний рід, фемінітиви.

Основна література: 1-5.

Додаткова література: 1-10, 12, 13, 17-19.

Електронні ресурси: 1-10.

✍ Виконати практичні завдання

1. Встановити рід наведених іменників, усно вказати засоби родової диференціації іменників.

АТС, Франко, ажю, НБУ, Львів, Таїті, задавака, євро, Баку, Кіліманджаро, Міссісіпі, Дніпро, роботяга, авеню, Ніцца, Дюма, Запоріжжя, біль, благодать, всезнайка, депутат, ООН, гривня, косинус, дріб, степінь, ступінь, пектораль, північ, продаж, професор, путь, радіо, рагс, розкіш, рукопис, суспільство, алібі, альма-матер, гінді, месьє, фрау, візаві, каберне, рояль, Київ, Гаїті, Міссурі, Шевченко, поні, Чилі, математик, програміст, ЖЕК, діяч, журі, задавака, ім'я, лівша, мужність, тюль, хитрюга, Одеса, нежить, маржа, тюль, барельєваніль, вуаль, каніфоль, розкіш, Сибір, Хуанхе, ОБСЄ, ДБР, кольрабі авеню, арсенал, аташе, кюре, рефері, бенгалі, буржуа, бюро, протезе, аліготе, страдиварі.

2. Утворити фемінітиви від поданих слів. Чи від усіх слів можливо утворити фемінітиви суфіксальним способом?

Автор, академік, психолог, філолог, декан, дослідник, екстрасенс, поет, видавець, репортер, ректор, мер, клоун, офіцер, адвокат, аудитор, адміністратор, бухгалтер, водій, діяч, директор, логопед, викладач, математик, програміст, економіст, інспектор, керівник, лідер, маркетинг, майстер, менеджер, очільник, покупець, постачальник, продавець, секретар, службовець, ревізор, урядовець, фахівець.

3. Визначити число наведених іменників.

Апенніни, Запоріжжя, солома, готівка, ножиці, активи, інфляція, Суми, лимонад, Франко, кошторис, крохмаль, молодь, молоко, доходи, Альпи, товар, мито, граблі, податок, видатки, Черкаси, дебати, цукор, студентство, вугілля, кредит, дріжджі, козацтво, Гімалаї, сталь, збитки, людство, дрова, кошти, цемент, інвестиції, фінанси, гроші, Київ, ваги, прибуток, ворота, йод.

4. Відредагувати речення.

1. У цій області науки ми маємо скромні досягнення. 2. Виробництво скоротилося із-за нехватки сировини. 3. Цей тезис не протирічить раніше затвердженому рішення. 4. Більша половина студентів не користуються послугами бібліотеки. 5. Ряд праць запорізьких науковців зацікавили іноземних інвесторів. 6. Питання щодо закупки хлопку на сьогоднішній день не розглянуто. 7. Дякуємо за чуйне відношення до самотніх людей. 8. З наступаючими святами! 9. Ми прийшли до такого висновку. 10. Це рішення потрібно відмінити. 11. Беззаперечні докази. 12. Виставка-продажа проходить за адресом: вул. Віктора Чабаненко, 62. 13. Не слід вмішуватися в справи судових органів. 14. Прогулом рахується неявка на роботу без поважної причини. 14. Ця проблема кидається в вічі кожному. 15. Аудитор співставив різні випадки.

5. Запишіть подані слова і словосполучення скорочено або аббревіатурами, визначіть рід:

Криворізький басейн, командир батальйону, Організація Об'єднаних Націй, персональний комп'ютер, валовий внутрішній продукт, Європейський Союз, приватне підприємство, міський комітет, Міністерство транспорту України, станція технічного обслуговування, виконувач обов'язків, Міністерство юстиції, система електронних платежів, гідроелектростанція, будівельні матеріали, Федерація профспілок України, вищий навчальний заклад, нова економічна політика, Міністерство внутрішніх справ, професійно-технічне училище, завідувач кафедри, контрольно-пропускний пункт, Міжнародний валютний фонд, абонентська скринька, Світова організація торгівлі.

? Питання для самоперевірки

1. Наведіть приклади паралельних форм чоловічого і жіночого роду на означення осіб з професією, посадою, родом діяльності.
2. Назвіть іменники жіночого роду, що позначають традиційні жіночі професії і не мають відповідників чоловічого роду.
3. Що таке фемінітиви? Як вони утворюються?
4. Чи від усіх назв професій можливо утворити фемінітиви суфіксальним способом?
5. Яких правил слід дотримуватися у визначенні роду незмінюваних іменників та аббревіатур?